

Senioren

Seniorforeningen
til seters i sommer

Odd-Henrik Olsen

Jo mere vi er sammen ...

Fellesskap, samvær med andre mennesker, er et av de elementer og en av de ressurser som gjør livet rikere for oss. Allerede den dagen mennesket ble skapt, uttalte Skaperen at «det er ikke godt for mennesket å være alene» (1 Mos 2, 18), og da var det nok ikke bare ekteskap og familieliv han hadde i tanke. Vi mennesker er sosiale vesener som behøver samvær og fellesskap med hverandre.» Dette er tanker og sannheter som vi møter flere ganger i Bibelen: «Jern slipes med jern, og det ene menneske sliper det andre. ... Som ansiktet speiler seg i vannet, kjenner mennesket seg igjen i en annen» (Ordsp 27, 17.19).

Samvær er i seg selv ikke noen garanti for et ekte og berikende fellesskap. Det oppstår der mennesker har felles verdier, felles interesser, felles mål, felles opplevelser, felles tro som de kan og vil dele med hverandre.

Når disse forutsetningene er til stede, kan vi oppleve et fellesskap der vi blir stimulert til nytenkning og vurdering og eventuell justering av egne meninger, standpunkter og verdier, så vi blir bedre kjent med hverandre, med oss selv og ikke minst med vår Herre og mester. Et slikt fellesskap styrker troen og håpet, det gir støtte, oppmuntring og utholdenhet i vanskelige tider. Det gir oss trøst når livet går oss imot, det kan gi oss en hånd å holde i, både bokstavelig og i overført betydning. Det blir et pant og en forsmak på sannheten om at vi aldri er alene.

Dessverre fins det også noen som har hatt den motsatte opplevelsen. De søkte og trodde og håpet at de skulle finne et slikt positivt, inkluderende og givende fellesskap i menigheten, men ble skuffet. I stedet for å bli sett og hørt og inkludert, møtte de en kritisk og dømmende holdning. De følte seg aldri akseptert eller inkludert. Så du og jeg har kanskje fremdeles en jobb å gjøre i den sammenhengen, hvis menigheten skal være lys og salt i verden og dens medlemmer formidlere av Guds kjærlighet og nåde.

Apostelen Johannes har en innledning til sitt første brev som for meg er en nøkkel til det ideelle fellesskap: «Det som var fra begynnelsen, det vi har hørt, det vi har sett med egne øyne, det vi så og som hendene våre tok på, det forkynner vi: livets ord. ... Det som vi har sett og hørt, forkynner vi også for dere, for at dere skal ha fellesskap med oss, vi som har fellesskap med Far og med hans Sønn Jesus Kristus. Og dette skriver vi for at vår glede skal være fullkommen» (1 Joh 1,1-4).

... jo gladere vi blir

VELLYKKET SOMMERSTEVNE I VALDRES

Trygve Andersen ✍

Nesten 100 seniorer hadde kurs for Valdres en vakker tirsdag i juli. De fleste kom fra forskjellige kanter av vårt eget land, men også ganske mange fra våre gode naboland i syd og øst. Og så fikk vi jo besøk fra Island.

Valdres Høyfjellshotell er et nytt sted for oss, og var grundig sjekket av styret på forhånd. Det kreves litt av et hotell for å være vertskap for en så stor gruppe SDA-seniorer. Og hotellet tok imot oss på en utmerket måte. Det ligger vakkert til opppe i Etnedalen øst for Fagernes, omkranset av fjell, og med et ganske stort vann like nedenfor hotellet. Dette vannet var det faktisk ganske mange som lot seg friste av etter hvert, så det var stadig noen nede og badet, om morgenen og når det var pauser i programmet ellers.

Etter middagen første kvelden ble vi kjent med stevnets allsangsgruppe, ledet av Hella Olsen. Og sangen runget i det hyggelige møterommet, som til vanlig er dansesal og bar. Men dansegulvet var fylt av stoler, og baren hadde i beste fall bare vann å by på. Det var fine sittegrupper med gode stoler rundt selve møteområdet. Første kvelden møtte vi også hotellets sjef, Jarle Lunde, som fortalte litt om stedet, og familien hans som har drevet hotellet i mange år. Stevnets hovedtaler, Bjørgvin Snorrason, ble også introdusert, og hadde etterpå kveldsandakten. Han tok utgangspunkt i Herrens

Stevnets allsangsgruppe, ledet av Hella Olsen.

Her ser vi blant andre Bjørgvin Snorrason, og hustru Ásta, som hadde tatt turen fra Island.

bønn, som vi alle fikk dypere innsikt i gjennom disse andaktene.

Onsdag morgen sto vi opp til sol og varme, og en brannalarm fikk alle raskt opp. Det var heldigvis bare en brannføler som hadde fått litt for mye fuktighet fra et bad. De mest morgenfriske tok seg da altså et bad i sjøen, og noen flere stilte opp til morgentrim med Svanhild, før vi hadde morgenandakt og frokost.

Onsdag, torsdag og fredag var det formiddagsmøter med Bjørgvin. Han hadde, i samarbeid med styret, valgt ut emner som engasjerte oss, med felles tittel «Guds omsorg for den enkelte». Onsdag med undertittel: «Du dekker bord for meg like foran mine fiender». Torsdag: «Salig er det menneske som Gud ikke tilregner skyld», og fredag: «Det rensende blodet».

Etter formiddagsmøtene onsdag og fredag var det «workshops», hvor forsamlingen delte seg i tre grupper. En gruppe fortsatte med foredrag av Bjørgvin om «Endetidsprofetier», en gruppe var sammen med undertegnede under emnet «Salmer og salmediktere», og den siste gruppa var ledet av Odd-Henrik som snakket om «Hvem styrer livet ditt? Om grensesetting og kontroll».

Etter en god lunsj var det onsdag ettermiddag utflukt til Valdres Folkemuseum. Der var det mye interessant å se, bl.a. en stor utstilling av dukker med folkedrakter fra hele landet, og en stor samling av langleikere. Det var også omvisning i flere av de gamle husene, og i det ene av disse var det noen ungdommer som spilte, sang og danset folkemusikk. De var flinke.

Torsdag etter lunsj var vi på setertur. Hotellet har en seter oppe på 1000 meters høyde, hvor de tar med sine gjester «til seters». De hadde aldri før hatt så mange der oppe på en gang, men det gikk fint. Det var god plass til alle. Utendørs var det vakker natur og utsikt rundt oss. De hadde

litt sang-underholdning og en av vertene fortalte om stedet. Og så serverte de lunsj, rømmegrøt og «spekemat». Det var vel enkelte vegetarer og veganer som fikk litt utfordringer med det, men det ordnet seg visst. «Spekematen» var for øvrig laks, som var «nesten vegetarisk».

Kl. 18 hver dag var det middag. Det er en utfordring for et slikt hotell å tilfredsstille alle ønsker om mat, og lettere blir det ikke når halvparten er vegetarer og noen er veganer. Men hotellet klarte det bra, tror vi, for tilbakemeldingene fra deltagerne var gode. Et par bommerter gjorde de da de satte frem reker og skalldyrsuppe, som ble stående urørt, ettersom det bare var oss på hotellet.

Etter middagen samlet vi oss hver kveld i møterommet, der en halv times allsang skapte god stemning. Onsdag og torsdag hadde Frøydís intervjuer med Bjørgvin og hans kone, så vi ble litt bedre kjent med dem. Og til slutt var det andakt med Bjørgvin. Etterpå gikk praten i grupper. Siden været fremdeles var varmt og vakkert, satt mange ute til det mørknet.

Fredagskvelden viste Frøydís bilder fra turen til Spania sist høst, og reklamerte litt for turen som er planlagt denne høsten.

Hotellet har en seter 1000 meter over havet, hvor vi fikk sang og servering i naturskjønne omgivelser.

Mange badet om morgenen og når det ellers var pauser i programmet.

På sabbaten hadde vi sabbatskole og gudstjeneste, som seg hør og bør. Det var to klasser i sabbatskolen, med Frøydís og Odd-Henrik som lærere. Bjørgvin hadde talen på gudstjenesten, med tittel: «Evangeliet i helligdomstjenesten».

Sabbats ettermiddag viste Bjørgvin litt bilder og film. Island har jo en spennende natur, og i senere år har de opplevd flere vulkanutbrudd, som har gitt grunnlag for flotte bilder.

Jeg har nevnt allsangen, men ellers fikk vi også høre mye fin sang og musikk fra flere enkeltpersoner. Bitten og Johnny Kaspersen gjorde «comeback» da de sang en fin duett, det hadde de visst ikke gjort offentlig på mange år. Solveig N. Andersen bidro med vakker musikk på sabbats formiddagsmøtene. Wenche Aker sang en sang som hun selv har skrevet, med arrangement av Else B. Haugen, «Vandringssalme». Vi gjengir teksten, på oppfordring, på baksiden av bladet. Sigrid de Lange leste et dikt av Roald Guleng, «Morgen», (som du også kan lese her). Det passet veldig godt til det vi hadde fått høre av Bjørgvin Snorrason. Undertegnede bidro også med litt fløytemusikk, og stevnets siste musikkinnslag, på kveldsmøtet lørdag, var «Aftenklokker» spilt av Hella Olsen, etter oppfordring fra flere.

På sabbaten hadde vi ellers besøk av en gruppe adventister fra Myanmar (Burma) som bor i Valdres. Under kveldsmøtet fikk vi høre fra dem, med sang og vitnesbyrd. Etter det ble stevnet rundet av med takk til alle som hadde stått bak et vellykket arrangement. Stedets ansatte hadde for øvrig fått masse takk og en liten ekstra påskjønnelse for sin store innsats for vårt «velbefinnende».

Søndag formiddag reiste vi hjem, rike på minner. Vi takker spesielt Bjørgvin Snorrason, som ga oss gode åndelige opplevelser. ■

Morgen

*En dag, og snart,
skal det syne seg på himmelen i øst,
Menneskesønnens tegn.
Klarere enn bomben over Bikini,
mer strålende enn tusen Melkeveier,
skal han bryte fram
gjennom syndens sorte skyer
og flamme over fjellene,
Rettferdighetens Sol.
Hvert øye skal se ham,
knær skal bøye seg
En dag, og snart.*

*En morgen, snart,
skal Menneskesønnens sky
oppløses i utrolige engler
som vrimler over alle horisonter
og jublende samler nek
til en ventende favn.
Fra fjell og fjære og havenes dyp
kalles fjerne atomer til orden
og liv og romfart i herlighet.
Hjerte hilse hjerte,
sinn favner sinn
en morgen, snart.*

Roald Guleng

Minst, men likevel størst

Reidar Larsen

sin bergpreken sa Jesus: «Før himmel og jord forgår, skal ikke den minste bokstav ... i loven forgå ...» (Matt 5,18). Hvor stor er «den minste bokstav»? Går det på størrelse eller betydning?

Jesus snakker om den minste bokstaven i det hebraiske alfabetet – den er kalt *yodh*¹ (på hebraisk skrevet som י – en hevet hake). På gresk er dette bokstaven *iota*, og som romersk skrifttegn, som vi bruker, er dette blitt til to bokstavtegn, *i* og *j*. Det siste tegnet kaller vi på norsk ofte *jodd* (uttalen har stor likhet med uttalen av det hebraiske skrifttegnet). Som det minste bokstavtegn på hebraisk, har det med størrelse å gjøre i forhold til de andre bokstavene. Skriftene som Jesus brukte (Jesu Bibel), var skrevet på hebraisk og tilsvarende Det gamle testamentet i vår bibel.

Med hensyn til betydning er den minste bokstaven på hebraisk det mest betydningsfulle av alle bokstavtegn. På hebraisk er *yodh* første bokstav i de største og mest hellige ord. Guds hellige navn, Jehovah (hebraisk: YHWH eller Yĕhovah), begynner med en *yodh*. Guds hellige land, Israel (hebraisk: Yisra'el), begynner med en *yodh* (norsk: I). Guds hellige stad, Jerusalem (hebraisk: Yĕruwshalaim), begynner med en *yodh*. Og Guds elskede Sønn, vår frelser, Jesus (hebraisk: Yeshuwa'), begynner også med en *yodh*². Hvilken betydning har dette?

Det forteller oss at Guds største gjerninger begynner med det som er lite. Selve livets begynnelse skjer på en så liten skala at det kan ikke sees med det blotte øyet, men utviklingen blir et embryo til et fullt utviklet foster som blir født som en fantastisk baby og over tid vokser opp til et selvstendig menneske. Vi kan kalle det hemmeligheten til den minste bokstav, *yodh*, og det kan faktisk forandre livet. Jesus belønner den som har vært tro i lite ved å sette ham eller henne over mye (Matt 25,21).

Hvor viktig er dette for oss og våre liv?

Bibelen kaller oss til en ny begynnelse. Jesus sa til Nikodemus at «ingen kan se Guds rike hvis han ikke blir født på ny» (Joh 3,3). Men som mennesker motsetter vi oss gjerne fornyelser og forandringer. Vi opplever stabilitet som det tryggeste. Forandringer krever at vi tar en viss risiko inn i det ukjente, og det oppleves ofte utrygt. Så hvordan foretar vi nødvendige forandringer i livet?

Når Jesus peker på nødvendigheten av å bli «født på ny», må det jo være viktig at det skjer, ikke sant? Det er her den minste bokstavs hemmelighet får stor betydning i våre liv – vi begynner med små steg. For eksempel: Ingen som ønsker å bli skihopper, tar sitt første hopp i Holmenkollen med en gang. Det er kun etter at man har begynt i det små og gradvis flyttet til større bakker inntil Holmenkollen er innenfor det oppnåelige innenfor hoppSPORTENS mestring. Det er en gradvis utvikling gjennom små steg fra gang til gang inntil man kan mestre Holmenkollen. I tillegg må vi hele tiden huske at selv den som mestrer Holmenkollen, også kan falle i bakken, men han eller hun gir ikke opp av den grunn.

Det er de små steg som teller, hemmeligheten til den minste bokstav. Ta imot Jesus, hvis navn begynner med *yodh*, bli en innbygger av Jehovahs Israel og la ham få lede deg steg for steg til den seiersfest som han har beredt for dem i det nye Jerusalem. Du vil helt sikkert falle flere ganger underveis, men Jesus vil løfte deg opp, gi deg nytt mot og forsikre deg om at dette vil du klare sammen med andre. Det som er minst, kan bli størst i ditt liv.

Den minste bokstavs hemmelighet kan faktisk forandre livet ditt. Det kan synes lite og ubetydelig, men det som er minst, vil til syvende og sist bli til den største opplevelse i livet. «Før himmel og jord forgår, skal ikke den minste bokstav (det minste steg) forgå (være forgjeves)» ■

I minnenes dagbok

DEL 2

Et tidsbilde fra to sabbater på Sofienberg kursted i 1957

Innsendt av Jan Torgeir Lindsøe

Jeg gikk første året på Gudbrandsdal offentlige landsgymnas, og bodde i ei lita hytte et par kilometer sør for Vinstra sentrum. Faren min hadde gått bort i desember 1956, og husdyrholdet på bruket vårt i Dovre var avvirket.

Mor, Borghild Sevaldsen Lindsøe, bodde noen uker hos meg denne våren i 1957. I dagboken sin beskriver hun flere sabbatsmøter på Sofienberg Kursted på Hundorp – institusjonen som var bygd opp og drevet av Wictor og Ragnhild Johansen.

Det andre av disse møtene hun omtaler, er sabbaten den 23. mars. Vi hadde igjen syklet til Sofienberg. Denne dagen var det Ragnhild som var fraværende. I omtalen av den forrige sabbaten gir mor et inntrykk av hvor hektisk Ragnhild har det også i helgene, så det er forståelig at hun av og til må ta seg fri når Wictor er hjemme. Stemningen, som mor oppfattet den, var litt tyngre denne gangen. Leksen – eller den måten den ble fremsatt – heller ikke så lett å fordøye ...

>>

Sabbatskole på Lindsøe med (fra venstre) Marie Lindsøe, Jan Petter Bådstøløkken, Jan Torgeir Lindsøe og Esther Bådstøløkken.

I gjen sitter vi i halvkreds om den unge mannen med biblene åpne i fanget og studerer dagens emne: Rettferdighet og upartiskhet.

Og igjen gripes jeg av den samme age som i går aftes, da jeg kastet meg over studiet av leksen for alvor etter at gutten var dratt ut en tur..

Utenat-verset lyder så lett: «Han har åpenbart deg hva godt er o menneske, og hva krever vel Herren av deg uten dette at du skal gjøre rett, gjerne vise kjærlighet og vandre ydmykt med din Gud?»

Likevel. Mens vi sitter der og studerer den norm av rett rettferdighet Gud krever av mennesket, mens vi blar og blar for å finne de oppgitte skriftstedene, der de er spredt rundt i Det nye og Det gamle testamentets kanoniske bøker ...

– Hva hadde Akan tatt? Jeg oppfatter at lærerens øyne hviler på meg. – En kostbar babylonisk kappe, et sekel sølv og en gullstang ... – Ja...? – Han hadde tatt en del av det bannlyste gods. – Ja, nettopp. Hvorfor tror du det var bannlyst? Har du tenkt på det? – Nei? – Kanskje heftet det så meget synd ved disse tingene ...

– Jeg tror heller, sier læreren og vender seg utover mot klassen, at det var en lekse Guds folk skulle lære. Det var for å bevare dem fra fristelsen til å rane og røve for å berike seg selv. Vi ser på hverandre og nikker umerkelig. – Slik var det nok.

Borte i kroken ved karnappet på andre siden av orgelet, rett over for oss, der borte til høyre for læreren, sitter Johansen, eller Wictor som jeg helst vil kalle ham. Fordi jeg har kjent ham fra han var ganske ung gutt, men også for innebyrden av Wictor-navnet, den som seirer, er noe som passer så på ham. På kneet hans sitter Kari. Litt ukjennelig å se til, ikke bare på grunn av nye briller med svart overkant, men hun har vokst og blitt lenger. År om annet har jeg sett Johansen slik med henne på kneet ved andaktene. Når han da ikke har ledet dem selv. Jeg ser plutselig at håret hans er isgrått – som en krone ligger det bakover fra den rene

pannen. Håret har vært noe av det mest iøynefallende ved denne mannen. Det farer som en skygge av vemod gjennom meg da jeg ser det. Hustruen og han, de har grånet begge etter disse årene på Sofienberg. Tunge, byrdefulle år. Et kjempe-anlegg i barmhjertighetens tjeneste har de reist her oppe i dalen.

Det er en litt søvndyssende matt stemning over møtet i dag. Hun, husets gode genius, er borte. På Skogli for å hvile, får vi siden vite. Orgelets hvite og svarte tangenter stod nakne og sprikte mot oss da vi sang i sted.

Det tales om hva Guds nåde kan omdanne menneskene til når de overlater seg helt til ham og hva han kan gjøre gjennom dem. – Det vi mest må gi akt på, sier Johansen og gnir ansiktet mot datterens hår, – og som kanskje har lettest for å bli oversett og forsømt – er dette at vi skal vandre ydmykt med vår Gud. Det vi må søke mer enn noe annet, er saktmodighet. Det er kvintessensen av leksen i dag. Med alt dette må vi si til Jesus: Jeg er bare en unyttig tjener.

Jeg sitter og ser på Wictor. Tankene drar bak gjennom årene til den tiden han tok til her med to tomme hender.

Så når lærerens stemme frem til meg igjen: – Akan mistet livet for denne grådighetens skyld. Han fikk dødsstraff. Han sier det så lett og avsluttende og skal til med neste etappe, da jeg utbryter: – Det er likevel noe med dette som jeg ikke kan forstå ... Læreren ser ned på meg. Litt distrauert og avventende. – Det står at han ble steinet «med sine sønner og døtre». – Ja ...? – Disse sønnene og døtrene – kunne de ha visst om dette godset? – Det er klart. Det står at han hadde gravet det ned under teltet sitt. Det er klart han kunne ikke ha gjort det med mindre de hadde sett det og vært enig også. Ellers hadde de meldt fra.

Jeg sitter og ser ned i gulvet og tenker på det. Det har alltid vært hardt å fordøye dette om familien som skal lide med ugjerningsmannen. Men

det var vel slik som han sa – de var skyldige, de og – ellers ville vel Gud ha spart dem. Han sier jo selv at sønnen skal ikke lide for farens misgjerninger. Bare for sin egen. Jeg er i hvert fall glad det ikke står noe om moren til barna. De står ingenting om hans hustru. – Det er sant at det var et lyspunkt da jeg leste leksen. – Kanskje, tenkte jeg, er ... – Klart hun var med, sier læreren skråsikkert. – Det kan vi være helt overbevist om. Bibelen regner oftest med bare mennene. – Hun kunne ha vært død. Han kunne vært enkemann ... – Det var hun nok ikke. Akan, som hadde vært med på dette toktet og hatt kraft til å gjennomføre dette ranet, måtte være en mann i sin beste alder. Det var sikkert en kvinne i huset.

Jeg sier ikke mer. Sitter bare og tenker. Vi skal ikke legge noe til eller trekke noe fra Guds ord. Det er hardt nok dette med sønnene og døtrene.

Jeg er glad det ikke står noe om kvinnen – hustruen. Tankene leker med dette. Kanskje har hun ikke vært enig. Kanskje har hun tatt på seg og gått. Det ville jeg gjort i hennes sted. Hvem vil angi mann og barn? Eller var hun alt død da det skjedde? Så mangt hadde hendt i Israel før den tid. Det kunne godt ha skjedd. I tankene gjennomlever jeg igjen de dramatiske begivenhetene omkring ørkenteltet og den nedgravde skatten som hadde ført slik ulykke ...

Jeg sitter enda å tenker over det mens studielederen går videre til neste avsnitt om «hykleri». Spørsmålene og svarene krysser forbi meg. Det er saken om Ananias og Saffira som er oppe til behandling – to ektefolk. En mann og konen hans. De to solgte bruket.

Ja, se her står konen nevnt. Her er det et opplagt tilfelle, tenker jeg og fortsetter tråden i min egen tankegang. Jeg har enda ikke riktig gjort meg ferdig med problemet om moren til Akans barn.

Litt etter hører jeg læreren uttale at det var urett av dem ikke å gi alt. De måtte dø for sin gjerlighets skyld. I det forrige tilfelle var det folket

som utførte dommen. Her var det Gud selv.

Disse to menneskene fra den første kristne menighet har alltid interessert meg. De hadde solgt eiendommen for de andre hadde gjort det. Det var kutymen i menigheten. De gav en del av det. De gav sikkert meget – mere enn mange av oss i dag har tro til å gi.

– Deres synd var ikke, hører jeg plutselig min egen stemme si, og det ligger en myndig undertone i den rolige klangen – det at de ikke gav alt. De hadde full rett til å holde noe av pengene tilbake. Synden var at de løy og sa de hadde gitt alt. Lederen ser bort til Johansen, som nikker og sier: – Ja, de løy.

– Det er kanskje best vi slår opp og leser det, sier han. Den høye kraftige dansken i sofaen borte ved vinduet ved siden av elskelige gamle søster Johansen, slår opp og leser den alvorlige beretningen: Var ikke godset deres, sier Peter, så lenge dere eide det. Hvorfor løy dere for den Hellige Ånd. Se deres føtter som bar din mann ut, er for døren. De skal også bære ut deg. Da seg hun død om.¹

– Hvis vi leser versene foran, hører jeg min egen stemme si, vil vi se at det er blitt skikkelig i menigheten å gi alt. Det står nettopp nevnt en Josef som hadde gjort det.

Her slutter beretningen om denne sabbatskolen. Senere nevner Inga Løvoll at hun savner møter for ungdommen siden det nettopp har vært ungdomssuke. Etter en del diskusjon tar min mor et initiativ til å få i stand noe med medvirkning fra de tilstedeværende og de neste to sabbatene blir slike møter avholdt og beskrevet i dagboken. ■

¹ - EN SAMMENFATNING AV APOSTLENEs GJERNINGER 5,4. 9-10

Per de Lange

Sunnhetsbladet

I 1890-ÅRENES NASJONALE NYTENKING

Kong Oscar 2. hadde ingen god dag 6. mars 1891, da han utnevnte Johannes Steen til norsk statsminister i spissen for den første regjering av bare Venstre. «Här förestod en strid på liv och död, det fattade jag.» Det var innledningen til «två och et halvt års jag – kan nästan säga politisk martyrskap.» Opptakten til unionsoppløsningen var den fremste politiske saken i 1890-årene. Men bakenfor foregikk det en nasjonal oppvåkning i Norge innen kultur og helse, teknologi og miljø – et betydningsfullt bakteppe også for *Sunnhetsbladets* utvikling og vekst.

KONG OSCAR II

skelig for å vende seg til de vandrende hus, som mekanisk drevne sporvogner frembyr». En løsning kom i forslaget om å sette en utstoppet hest foran trikkevognene.

Altfor mange kom dessuten på fremskrittets skyggeside gjennom skiftende konjunkturer. Store deler av 80-årene var tunge, mens 90-tallet betydde et oppsving. Byene nøt godt av 90-tallets oppgangstid med 'rask vekst' i Skien, 'liv og rørelse' på Hønefoss og 'amerikansk utvikling' på Gjøvik, takket være

nye tider for skogbruk, jordbruk, fiske og sjøfart. Eventyret fikk en rask slutt med Kristiania-krakket i 1899. Boligmarkedet ble blåst over ende, fulgt av falitter og arbeidsledighet. Mange mistet livsgrunnlag, verdighet og håp. Også *Sunnhetsbladets* trykkeri fikk problemer, men ble reddet gjennom friske midler fra støttespillere i Amerika.

OSLOS FØRSTE ELEKTRISKE SPORVOGN (1894)

TEKNOLOGI

Telefon og telegraf var ikke lenger bare nye oppdagelser, men nyttige verktøy for kommunikasjon. I 1893 foretok kong Oscar den høytidelige åpningen av telefonlinjen mellom Stockholm og Kristiania. Rikstelefonkatalogen kom i 1896. Graham Bells oppfinnelse av 1876 hadde 14000 norske abonnenter i 1895. Thomas Edisons oppfinnelse av 1879 betydde elektrisk lys i hjemmet til 10 prosent av befolkningen i 1899. I 1894 kjørte den første elektriske trikken i hovedstaden. Vannkraften gav elektrisk kraft med mer enn 600 elektrisitetsverk på slutten av 90-tallet. I 1895 kom den første bensindrevne automobilen, en Benz med fire hestekrefter, plass til fem passasjerer og en svimlende fart på opptil 20 km i timen for rutetrafikken mellom Tretten og Romsdal.

Noen protesterte. Bil og hest kunne ikke ferdes på samme vei. Hesten vil dessuten ha «ytterst van-

EDVARD MUNCH SØKTE Å UTTRYKKE MENNESKET'S VIRKELIGE SITUASJON OG EKSPONERE SINNETS SKJULTE DYBDER.

KULTUR OG NATUR

Innen kunst ble oppmerksomheten rettet mot naturen og menneskets indre. Symbolisme og ekspresjonisme dominerte. Knut Hamsun fanebar kritikken mot den nye industrialiserte og urbaniserte sivilisasjon. Han hevdet følelsenes rett, og forkynte naturens og landlivets verdier. Edvard Munch søkte å uttrykke menneskets virkelige situasjon og eksponere sinnets skjulte dybder. Nordahl Rolfsens *Læsebog for Folkeskolen* av 1892-95, ble viktigst for folk flest.

En gryende erkjennelse av miljøproblemer relatert til teknifisering og samfunnsomdannelse var i emning. Man beklaget det tradisjonelle bondesamfunnets utgang og tok til orde mot naturinngrep ved industrireisning og fosseutbygging. Også i *Sunnhetsbladet* reflekterte man over endringene i samtiden.

IDRETT

Mosjon kom på mote. Meyers franske sykkelvidunder av 1869 kom til Norge som 'Velte-Petter' i 80-årene. Men på 90-tallet kom sykler med like store for- og bakhjul, frihjulsnav og fart, skjønt helst for de formuende. Prisen lå på en årslønn, 250 kr. *Sunnhetsbladets* far, dr Kellogg, var også en ihuga syklist. Utflukter i naturen, i skog og fjell, kom også på mote – ikledd finstas og med roman-

tiske rammer. Mosjonstanken var på vei, som en sentral side også i *Sunnhetsbladets* spalter.

Torsdag 26 februar 1885 var Frognerkilen i Kristiania i fokus med 40 000 tilskuere tilstede. En 1400 m skøytebane skinte nymåket på sjøisen. Norges verdensmester fra året før, Axel Jensen, skulle forsvare seg mot nederlandereren van der Zee i et løp på tre engelske mil (4827 m). Under enorm jubel krysset Axel mållinjen 400 m foran sine nærmeste konkurrenter. *Morgenbladet* laget ekstrasnummer om sensasjonen. Skøyteløp ble masseidrett, ikke minst etter Peder Østlunds gullmedaljer fra Davos i 1898 og Berlin i 1899.

Med skiforeningen stiftet, var alt duket for det første Holmenkollrennet, søndag 31.mars 1892. Først var idrett bare for menn. Men i 1893 skrev sangerinnen Eva Nansen, fru til Fridtjof Nansen, en artikkel i *Verdens Gang*, hvor hun forsvarte kvinners rett til å gå på ski. En nyttårsnatt tok da også Fridtjof henne med på skitur over Norefjell, utstyrt med grå vadmelbukser. Kritikken var stor over hennes anstøtelige antrekk.

Fridtjof Nansen ble viktig for utviklingen. Med faglig tyngde i naturforskning og berømlige skiturer over Grønland i 1888 og nesten til Nordpolen i 1893-1896 forente han tidens interesse for fysiske utfordringer og folkehelse med forskertrang og naturopplevelser. Også skikken med å dra til fjells i påsken tok til i 1890-årene. Ordet 'Friluftsliv' skal imidlertid ha røtter hos Henrik Ibsen i diktet 'Paa Vidderne' fra 1859. *Sunnhetsbladets* vektlegging av daglig mosjon og friluftsliv fikk stadig flere medspillere.

BEFOLKNING OG HELSEVESEN

Befolkningsveksten tiltok mot slutten av 1800-tallet, takket være store fødselskull, bedre oppvekstvilkår og forbedret helsetjeneste. Noen sosialt engasjerte anbefalte derfor barnebegrensning. Bladet *Social-Demokraten* fikk inndratt et frittalende prevensjonsnummer i 1886, foruten at redaktør Christian Holtermann måtte sone 11 dagers fengselsstraff for udåden. Oscar Nissen, redaktør for *Sunnhetsbladet* i 1886-1890, ble forresten redaktør for *Social-Demokraten* fra 1894 til 1898. >>

Sosialmedisinsk engasjement var levende i samtiden, og kom også til uttrykk i *Sunnhetsbladets* spalter. Flukten fra landsbygda til byer og industristeder gav et fortettet bomønster, ofte med dårlige og lite hygieniske boforhold, foruten oppbrudd fra trygge sosiale nettverk. Boligreising kom i fokus, med bl.a. 1890-tallets fire- og femetasjers boligblokker på Grünerløkka. Mest imponerende i hovedstadsbildet er Viktoria Terrasse vis a vis Slottet med sine ti-tolvroms leiligheter, for øvrig med samme arkitekt som *Sunnhetsbladets* forlagsbygg og Adventistkirken i Akersgaten. Tanken i tiden, og i *Sunnhetsbladet*, var at hus og hjem skulle gi en ramme for meningsfylte og helsebyggende levekår.

Sunnhetsloven av 1860 hadde definert helseansvar for myndighetene, med helseråd, sykehus og

FRIDTJOF NANSEN FORENTE TIDENS INTERESSE FOR FYSISKE UTFORDRINGER OG FOLKEHELSE MED FORSKERTRANG OG NATUROPPLEVELSER.

forbedring av folkehelsen. Nye og bedre sykehus kom mot slutten av århundret, slik som Ullevål i Kristiania, Haukeland i Bergen og Tilfredshed i Trondheim. Fagutdannede sykepleiere fikk ta over for gang- og våkekoner. Fokus ble mer på behandling og rehabilitering av syke heller enn primært oppbevaring. Offentlige bad ble opprettet. Folkehelseopplysning kom i forsetet, ikke minst for å råde bot på tidens svøpe med smittsomme sykdommer. Årlig døde ca. 6000 mennesker av tuberkulose, nesten like mange som i vår tid dør av tobakksrøyk. *Sunnhetsbladet* hadde et budskap

som også på 90-tallet fikk stadig flere medspillere.

Folkeskoleloven av 1889 gav en ny giv i skolene, med sløyd, strikking og sying foruten gymnastikk, husstell og helselære. Henrik Solheim i Kristiania fikk i gang de første skolehagene på 1890-tallet. Den oppvoksende slekt skulle sikres bedre kår – også for helse. Det mente også *Sunnhetsbladet*.

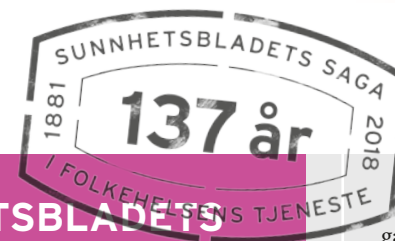
SUNNHETSBLADET I 1890-ÅRENE

Tre nye redaktører tok over bladet i januar 1891, Mathias Greve, Fedrik Stabell og Ludvig Aall, sterke menn som dreide profilen en del. Avholdssaken hadde stått sterkt under avholdshøvding Oscar Nissens ledelse. Den svant til dels etter noen måneder. Men en ny variant kom i 1892: Avhold og sedelighet, en kombinasjon som ikke minst dr. Greve var opptatt av. Ellers ble populærmedisin mer fremtredende enn tidligere, skjønt fortsatt med tema som ovnsbygging og ventilasjon, jordbruk og sykepleierutdannelse, foruten mosjon og idrett, holdninger og livssyn, natur og miljøvern. Typisk skrev dr. Greve med sitt fokus på barnehelse tre lengre artikler om barns helse, så snart han tok over i januar 1891. De tre redaktørene var sterkt engasjert i samfunnets utvikling gjennom medisinske, samfunnspolitiske og folkehelsemessige tiltak.

Desembernummeret i 1896 innledes med en avskjedshilsen fra dr. Greve, hvor han takker eierne for tillit og samarbeid gjennom seks år. Han understreker også bladets målsetning: «Ethvert Blad af dette Slags har til Opgave at hjælpe og styrke den offentlige, den hjemlige og den personlige Hygiene og derved bidrager til, at der skabes mer Lykke og sandt velvære.»

Om *Sunnhetsbladet* hadde fylt et folkehelsebehov på 1880-tallet, ble dette enda mer tilfelle utover på 1890-tallet. Samtidens tanker og trender, behov og lengsler fikk plass i bladet, delvis fordi de hadde vært fokus like fra starten av og delvis fordi en våken redaktørstab visste hvor samfunnskoen trykket. *Sunnhetsbladet* kom til riktig tid og sted, med en filosofi og et budskap som fylte følte behov. I så måte var bladet en genistrek fra grunnleggere, redaksjon og styre. ■

SUNNHETSBLADETS REDAKTØRER PÅ 1890-TALLET

Mathias Greve
FAGREDAKTØR 1891-1896

Mathias Sigwardt Greve, 1832-1912, ble født i Bergen og tok medisinsk embedseksamen i 1857. De første årene i faget varierte mellom sykehuslege i Trondheim, privat praksis i Kongsvinger, kommunelege på Hedmark og sanatorielege i Gausdal, foruten diverse kommisjons- og styreansvar. I 1885 etablerte han sammen med Stabell og Aall Det medico-medisinske institutt i Kristiania, bygget på oppføringsprinsipper fra dr. Zanders Methode. Flere faglige utenlandsreiser holdt ham i nær kontakt med forskning, strømninger og terapeutiske metoder. Ved siden av muskel- og skjelettlidelser var han særlig fokusert på barne- og kvinnesykdommer. Dr. Greves barnesåpe minner oss fortsatt om det.

Mens han arbeidet på Hamar, så han til at husflid for første gang kom inn i skolen. I 1875 arrangerte han en hage- og husflidutstilling på Hamar fra dette arbeidet. Han var i flere år leder av Norsk Kurstedforening, ved siden av engasjement i sedelighetsproblematikk. Fra 1883 til 1911 var han direktør for Rikshospitalet. «Dr. Greve var en typisk representant for den alvorlige, humane og pligt-opplyllende læge», ble det skrevet ved hans bort-

«... den alvorlige, humane og pligttopplyllende læge»

gang. «Alle vil medgi at han som Rikshospitalets direktør fikk utrettet meget med smaa midler.» Han ble gift med Blanca Olivia Juell i 1858. De hadde 12 barn.

Dr. Mathias Greve ble i 1891 faglig ansvarlig redaktør for *Sunnhetsbladet*, med tittelen Rigshospitalsdirektør. Fram til 1894 arbeidet han sammen med sine kolleger Stabell og Aall, og videre fram til 1896 alene. Han var en særdeles aktiv bok- og artikkelforfatter, også for *Sunnhetsbladet*.

Ludvig Aall
FAGREDAKTØR 1891-1894

Ludvig Christian Lauritz Aall, 1847-1921, ble født på Brunlanes og tok medisinsk embedseksamen i 1873. Faglig var han innovent det meste, fra privat praksis og sundhedskommisjon til tilsynslege for jernbane, sinnssykeasyl og fengsel. Ved siden av sitt samfunnsmedisinske engasjement var han særlig interessert i mosjons- og sykegymnastikk. I 1885 opprettet han sammen med dr. Greve og Løytnant J. Schultz Det medico-medisinske Institutt for Motions- og Sykegymnastik. Fagreiser holdt ham i kontakt med liknende prosjekt i utlandet. Han ble gift med Elise Karoline Olivia Onsum i 1873. Sammen fikk de ni barn.

Fra januar 1891 til 1894 var Aall ansatt som faglig medredaktør i *Sunnhetsbladet*, under Mathias Greves ledelse. Flere artikler var signert med hans initialer.

Ved siden av samfunnsmedisin var han særlig interessert i mosjons- og sykegymnastikk

Forts. side 14

Fredrik Stabell
FAGREDAKTØR 1891-1894

Fredrik Nikolai Stabell, 1832-1899, ble født i Christiania og tok medisinsk embetseksamen i 1857. Han drev privat praksis i Kristiania hele livet – med særlig mange utenlandske pasienter. I 1881 grunnla han sammen med to andre leger Tidsskrift for Praktisk Medicin, som han var medredaktør for fram til 1887, da det ble overtatt av legeförening som offisielt tidsskrift. Fra 1886 drev han sammen med dr. All og dr. Greve det nystartede medico-medisinske institutt i byen. I årene 1892-1895 var han tilsynslege ved Gausdal sanatorium, ved siden av en rekke offentlige og frivillige styre- og komiteverv. Han ble gift med Glenorcky Sinclair Finne i 1858. De hadde ingen barn.

Fra januar 1891-1894 var han assisterende faglig medredaktør i *Sunnhetsbladet*, under Mathias Greves redaksjonelle ledelse. Flere artikler i bladet er signert med hans initialer.

Stabell drev privat praksis i Kristiania hele livet, med særlig mange utenlandske pasienter.

INTERESSANTE KILDER

- *Sunnhetsbladet* 1890-1898.
- K Mykland: *Norges historie*. 1979 Cappelen (KM)
- *Aschehaugs Norgeshistorie*, Aschehaug & Co 1997.
- Ø Larsen: *Norges Leger*, DNLf 1996
- K Abrahamsen: *Norsk Bokforlag 100 år*, NBF 1979
- T Johannessen: *Den skandinaviske adventismens begynnelse og vekst*. (2017)

TORBJØRNS BIBELQUIZ

AV TORBJØRN HALVORSEN
SJEKK SVARENE PÅ SIDE 15

- 1 Elvene heter Pisjon, Gihon, Hiddekel og Eufrat. Hvor er vi?
- 2 Kaleb får to landsbyer. Den ene het før Arba, den andre het før Kirjat-Sefer. Hva heter landsbyene nå?
- 3 Hvor lenge hadde Salomo vært konge i Israel da han begynte å bygge templet?
- 4 I hvilket av kong Artaxerxes regjeringsår skjedde det som beskrives i teksten her? «Det hendte en dag i måneden Nisan at vinen ble satt fram for kongen, og jeg tok og rakte den til ham. Jeg hadde aldri før vært bedrøvet når jeg stod foran kongen. Men nå sa han til meg: 'Hvorfor er du så bedrøvet? Du er da ikke syk. Dette kan bare bety at du har en hjertesorg.' Da ble jeg meget redd og sa til kongen: 'Kongen leve evig! Må jeg ikke se bedrøvet ut når byen der mine fedre er gravlagt, ligger i ruiner, og dens porter er ødelagt av brann?」
- 5 «Tenk på din skaper i ungdommens år, før de onde dagene kommer, før det lir mot de år da du må si: 'Jeg har ingen glede av dem.'」 Hvor står dette utsagnet?
- 6 Hvem satt i båten og bøtte garn da Jesus kom forbi?
- 7 Hvor i Bibelen står følgende tekst «Død, hvor er din brodd? Død, hvor er din seier?」
- 8 Hvem skriver Paulus til sammen med Timoteus i denne teksten: «Paulus, som etter Guds vilje er Kristi Jesu apostel, og vår bror Timoteus hilser de hellige i _____, de troende brødre i Kristus. Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far!」
- 9 Hvor etterlot Paulus Titus?
- 10 Hvem skrev: «Men dere må framfor alt vite at en ikke kan tyde noe profetord i Skriften på egen hånd.»

HØSTTREFF

SØNDAG 30. SEPT. 2018 KL. 11:00
Adventistkirken i Mjøndalen
Fjerdings 1, 3050 Mjøndalen

GJESTETALER er Paul Birch Petersen som for tiden er pastor i København. Han har sin utdannelse i Religion og Det gamle testamentet fra København Universitet og Andrews University. I tillegg har han rik erfaring blant annet som pastor, lærer, ungdomsleder og leder i den Danske Union. I ni år var han avdelingsleder i Australia og områder tilhørende divisjonen, samt også Director of Biblical Research i samme. Deretter ble han leder på fakultetet for Religion og Bibelske språk på Andrews University. Nå er han tilbake i Danmark som aktiv menighetspastor. Paul Birch er en inspirerende og jordnær taler som er lett å forstå – også for nordmenn.

TEMA vil være: «Å møte Gud i Bibelen – hvordan lese Bibelen for å styrke det åndelige liv!」 Vi leser ofte Bibelen for å definere doktriner eller bevise sannhet, men hvordan leser vi den for personlig å møte Gud? Hans presentasjoner vil gi flere ideer om hvordan vi kan lese Bibelen for å styrke vårt eget gudsforhold.

PÅMELDING skjer ved å sende kr 150 pr. person til bankkonto nr. 3000 26 41867. Av hensyn til mat og servering (varm middag og kaker/drikke til avslutning) er det svært viktig med påmelding i god tid, senest fredag 21. september. Vel møtt!

Høstens seniortur til Spania

Den annonserte turen til Calpe i Spania må dessverre avlyses pga. for få påmeldte. Men seniorforeningen har fått tilbud om alternativ tur til samme sted, 29.oktober til 6.november. Vår gruppe kan få ha eget opplegg, i den grad vi måtte ønske det, og ellers være med på felles utflukter og arrangementer.

Prisen blir kr 13.250,- for dobbeltrom, med ev. tillegg på 800,- for havutsikt, og 1680,- for enerom (havutsikt inkl.). Detaljer fås på Alfa Travels hjemmeside, eller telefon (+47) 32250870.

Sju av de opprinnelig ni påmeldte har allerede takket ja til dette, men det er enda plass for noen flere. Senest én måned før avreise må imidlertid antall flyseter være klart, så ikke vent for lenge med påmeldingen. Nye deltagere ønskes spesielt velkommen!

Frøydis Liseth

Organ for
**SYVENDE DAGS
ADVENTISTKIRKENS
SENIORFORENING**

Adresse: Postboks 124
3529 Røyse
Bank: 3000 26 41867
Org.nr: 997 229 231
Nett: www.sdasenior.no

Formann
ODD-HENRIK OLSEN
Spinnesiden 54, 1536 Moss
Telefon 92415928
odd.henrik.olsen@adventist.no

Sekretær
REIDAR LARSEN
Bergsengvegen 71, 2372 Brøttum
Telefon 62 12 26 66 – 943 32 898,
reidar.larsen@adventist.no

Kasserer
RICHARD VAGN JENSEN
Glimmerveien 19, 3340 Åmot
Telefon 32 75 25 89 – 924 93 322
hrv.jensen@gmail.com

Redaktør for «Senioren»
TRYGVE ANDERSEN
Solliveien 13, 1472 Fjellhamar
Telefon 67 90 43 24 – 970 33 601
trygand@gmail.com

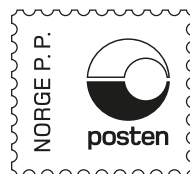
«Senioren» kommer ut fire ganger i året og sendes til alle medlemmer av SDA Seniorforening. Medlemskap tegnes ved å sende kr 200 til bankkonto nummer 3000 26 41867.

Gaver til bladet eller Seniorforeningens aktiviteter, sendes også til konto 3000 26 41867. Mange takk!

Oppsigelse av medlemskap gjøres via sekretæren.

Tips, artikler og bildestoff til bladet sendes redaktøren.

Returadresse
Senioren
R. V. Jensen
Glimmerv. 19
3340 Åmot

På pilgrimsvandring i Valdres var det godt med sang som smertelindring for skadde knær. Denne salmen følte jeg kom fra Vårherre da jeg gikk nest siste etappe mot Øye, før stigningen til Filefjell. Vi hadde gått en uke, og det var smertefullt. Siden vi skulle gå i stillhet, gikk jeg denne etappen aleine.

Sangen gir nesten daglig trøst til meg, når dagene er vonde og jeg føler meg lite verd. Derfor sier jeg med takk at den kom som en gave.

Wenche

Vandringssalme

Eg høyrer fuglen syng i treet.
Eg høyrer treet syng i vind.
Eg høyrer bekken syng ved leet.
Eg står ved skaparen si grind.
Eg opnar grinda, der står Jesus.
Han ber meg koma varsamt inn.
Han ber meg høyra medan han syng:
«Eg elsker deg. Du er min.»

Eg kjenner vatnet kaldt på handa.
Eg kjenner sola brenne kinn.
Eg kjenner stein der foten landa.
Eg står ved Frelsaren si grind.
Eg opnar grinda, der står Jesus.
Han har med vatten og reint lin.
Han vaskar føter medan han syng:
«Eg elsker deg. Du er min.»

Eg smakar jordbær. Eg smakar blomar.
Eg smakar granskott og blad frå lind.
Eg smakar sol, eg smakar sommar.
Eg står ved Skaparen si grind.
Eg opnar grinda, der står Jesus.
Han smilar mot meg, med brød og vin.
Han ber meg smaka medan han syng:
«Eg elsker deg. Du er min.»

Av Wenche Olga Aker

